C U R T E A D E A P E L N O R D

Dosarul nr.21rji-1436/24 Judecătoria Orhei, sediul Rezina
1-23104786-03-21rji-10102024 Judecător Ivan Parii

D E C I Z I E
În numele Legii

24 aprilie 2025 mun. Bălți

Colegiul penal al Curții de Apel Nord
În componența sa:
Președintele ședinței: Ghenadie Liulca
Judecătorii: Aurelia Andronache, Ludmila Iarmaliuc

a judecat în ordine de recurs, fără participarea părților, recursul directorului Penitenciarului nr. 17 Rezina, Dascal Veaceslav, declarat împotriva încheierii Judecătoriei Orhei, sediul Rezina din 18 decembrie 2023, privind admiterea parțială a plângerii condamnatului Carp Gheorghe împotriva administrației instituțiilor penitenciare referitor la condițiile de detenție care afectează drepturile condamnatului, în baza art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor și a libertăților omului,

După expunerea esenței cauzei de către judecătorul-raportor, ţinând cont de argumentele invocate în recursuri, în raport cu materialele cauzei şi prevederile legii în vigoare, Colegiul penal,-

C O N S T A T Ă :

La data de 17 iulie 2023, în Judecătoria Orhei, sediul Rezina, a parvenit spre examinare plângerea condamnatului Carp Gheorghe împotriva administrației instituțiilor penitenciare referitor la condițiile de detenție care afectează drepturile condamnatului, în baza art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor și a libertăților omului, prin care s-a solicitat constatarea faptului deținerii în condiții inumane și degradante în Penitenciarul nr. 17 Rezina.

Prin încheierea Judecătoriei Orhei, sediul Rezina din 18 decembrie 2023, s-a admis parțial plângerea condamnatului Carp Gheorghe, împotriva administrației instituțiilor penitenciare referitor la condițiile de detenție care afectează drepturile condamnatului, în baza art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor și a libertăților omului.

S-a constatat faptul că Carp Gheorghe, a fost deținut cu statut de condamnat în Penitenciarul nr. 17 Rezina în perioada 19.06.2002 - 06.11.2019, în total 6349 (șase mii trei sute patruzeci și nouă) zile, în condiții contrare prevederilor art.3 CEDO.

Capătul de plângere privind constatarea încălcării drepturilor privind condițiile de detenție în Penitenciarul nr. 17 Rezina, în perioada 07.11.2019 pînă în prezent, s-a respins ca neîntemeiată.

Exercitarea căilor de atac:

Nefiind de acord cu soluția instanței, directorul Penitenciarului nr. 17 Rezina, Dascal Veaceslav, în termen a contestat încheierea sus-menționată cu recurs și a solicitat admiterea cererii de recurs și casarea încheierii Judecătoriei Orhei, sediul Rezina din 18.12.2023, cu pronunțarea unei noi hotărâri, prin care să fie respinsă plângerea condamnatului Carp Gheorghe privind aplicarea prevederilor art. 473^2-473^4 CPP, ca fiind neîntemeiată şi nefondată, precum şi tardiv înaintată.

<u>În argumentarea cerințelor recursului a invocat:</u>

Condițiile de detenție din Penitenciarul nr. 17 Rezina, în special a persoanelor condamnate la detenție pe viață, au constituit obiectul evaluării de către CpPT cu trimitere la Raportul către Guvernul Republicii Moldova privind vizita efectuată în Republica Moldova din 1-10 iunie 2011. Astfel, în raportul menționat ce ține nemijlocit de condițiile de detenție a condamnaților la detențiune pe viață din cadrul Penitenciarului nr. 17 Rezina au fost expuse următoarele: Standardul de cel puţin 4 m^2 de spațiu locativ pentru deținut a fost observat în celule (de exemplu, trei deținuți într-o celulă de 16 m^2) şi condițiile materiale de detenție erau în general bune. În ansamblu, celulele erau într-o stare bună de întreținere, luminoase, bine aerisite, curate și fiind dotate cu anexe sanitare separate. În plus sala de duş comună a fost renovată. Deținuții aveau acces la unele arii de plimbări la ultimul etaj al blocului de cazare nr. 1, pînă la 2 ore pe zi. Aceste arii erau în general echipate într-o manieră adecvată (bănci, zone protejate). Cu toate acestea judecătorul a calificat, precum că condamnatul Carp Gheorghe, anterior vizitei efectuate de membrii CpPT, s-a deținut în condiţii inumane şi degradante.

De asemenea consideră, că persoanele care se află în detenție pot adresa plângeri în temeiul art. 3 CEDO referitor la condițiile de detenție din penitenciarele Republicii Moldova, doar pentru perioadele începând cu 15.02.2006, adică din momentul când a devenit definitivă Hotărîrea Curţii Europene, în cauza Ostrovar vs Moldova, prin care Curtea a constatat pentru prima dată pentru Republica Moldova că anumite condiții de detenție a deținuților, constituie tratamente inumane şi/sau degradante, în Penitenciarele din

Republica Moldova, fiind făcută referire inclusiv la bugetul care a fost alocat fiecărui deținut pentru alimentația zilnică în perioada ce a precedat emiterea Hotărîrii respective, cu toate acestea judecătorul a inclus perioada deţinerii lui Carp Gheorghe începând cu data de 19.06.2002.

Mai mult ca atît, condamnatul Carp Gheorghe s-a adresat instanței de judecată şi a depus plîngerea sa contrar prevederilor art. 472^2 alin.(5) CPP, și plângerea lui Carp Gheorghe urma a fi respinsă de instanța de judecată ca tardiv înaintată, deoarece remediul național de constatare a condițiilor de detenție a fost implementat din 01.01.2019, iar acesta a depus plângerea la Judecătoria Orhei sediul Rezina la 17.07.2023. Mai mult ca atât, luând în considerație că instanța de judecată i-a respins pretențiile acestuia ce ține de deținerea în P- 17 Rezina începând cu 07.11.2019 până la 18.12.2023, ca neîntemeiată, automat urma să fie respinse plângerile ca tardiv înaintate, deoarece a depus-o în termen de 6 luni de la data când nu mai era deținut în astfel de condiții.

Prin raportul prezentat de P-17 s-a solicitat respingerea plângerii condamnatului Carp Gheorghe ca neîntemeiată şi nefondată, din considerentele că în perioada deținerii acesta nu a fost marginalizat sub nici-un aspect inuman şi/sau degradant, fiindu-i acordat minimul de condiții a executării detenției, fiind descrise toate condițiile de detenție, concluzionîndu-se că acestea nu pot fi calificate ca inumane şi degradante, adică contrare prevederilor art. 3 CEDO. Condițiile de deținere a lui Carp Gheorghe fiind probate cu fototabelul anexat la materialele cauzei din celula nr. 02, din care se observă că condițiile de deținere sunt decente şi nu constituie o sursă a tratamentului inuman sau degradant.

La examinarea plângerii lui Carp Gheorghe instanța de judecată nu a luat în considerare particularitățile individuale pentru fiecare caz în parte, aceasta fiind examinată prin prisma condițiilor generale din instituțiile penitenciare conform datelor din Raportul anual al CpPT ce vizează Penitenciarul nr. 17-Rezina urmare a vizitei efectuate la data de 08.04.2022, precum şi pe practica Curţii Europene a Drepturilor Omului, inclusiv în cauzele contra Moldovei.

Este important de accentuat faptul că, deși remediul național de constatare a condițiilor de detenție a fost implementat din 01.01.2019, totuși, persoanele care se considerau vătămate în drepturi prin deținerea în condiții contrare art. 3 CEDO pîna la data intrării în vigoare a remediului respectiv, aveau posibilitatea de a înainta cerere în instanța națională în procedură civilă pentru obţinerea despăgubirilor de rigoare sau de a înainta cereri către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

La caz, Carp Gheorghe n-a înaintat astfel de cereri nici în instanțele naționale, nici internaționale pentru constatarea condițiilor precare în care considera că se deținea. Mai mult decât atât, pe parcursul deținerii în

Penitenciarul nr. 17-Rezina, acesta nu a adresat plângeri în adresa administrației penitenciarului prin care să invoce dezacordul față de condițiile de detenție.

Argumentele părților:

Potrivit prevederilor art.447 alin.(1) Cod de procedură penală, recursul se judecă în termen rezonabil, fără prezența părților la proces. **(2)** Instanța de recurs fixează data examinării şi dispune să se comunice pârților la proces despre aceasta, cu acordarea dreptului depunerii referinței.

Respectând principiul contradictorialității, instanța de recurs a fixat data examinării recursului şi a dispus să se comunice părților la proces despre aceasta, cu acordarea dreptului depunerii referinței, însă până la data examinării recursului, declarat de către administrația Penitenciarului nr. 17 Rezina, părțile nu au depus referință asupra recursului declarat.

Aprecierea instanței de recurs:

Examinând materialele prezentate în raport cu motivele recursului declarat, Colegiul penal consideră că recursul directorului Penitenciarului nr. 17 Rezina, Dascal Veaceslav, declarat împotriva încheierii Judecătoriei Orhei, sediul Rezina din 18.12.2023, urmează a fi admis din alte motive decât cele invocate, cu casarea parțială a încheierii în latura constatării perioadei de detenție în Penitenciarul nr. 17 Rezina, cu rejudecarea cauzei potrivit modului stabilit pentru prima instanță, cu pronunțarea unei noi hotărâri în această parte, din următoarele considerente:

În conformitate cu prevederile art. 449 alin. (1) pct. 2) lit. b) Cod de procedură penală, judecând recursul, instanța adoptă una din următoarele decizii: admite recursul, casînd hotărîrea, parțial sau integral, şi ia una din următoarele soluţii: b) rejudecă cauza cu adoptarea unei noi hotărâri, dacă prin aceasta nu se agravează situația inculpatului.

Conform prevederilor art. 448 alin. (1) Cod de procedură penală, judecând recursul, instanța verifică legalitatea şi temeinicia hotărârii atacate pe baza materialului din dosarul cauzei şi a oricăror documente noi prezentate în instanța de recurs.

<u>În motivarea soluției adoptate, Colegiul penal reiterează următoarele circumstanțe de fapt:</u>

Prin sentința Tribunalului Chișinău din 25 iunie 2001, Carp Gheorghe a fost recunoscut vinovat în săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 121 alin. (2) pct. 1), 2), 3), 5), 7), art. 88 pct. 1), 6); art.15, 88 pct. 1), 4), 7), 8), art. 88 pct. 1), 4), 6), 8) Cod penal (în redacția anului 1961), și prin prisma art. 39 CP fiindu-i stabilită pedeapsa definitivă cu detențiune pe viață, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip închis, fără confiscarea averii. Termenul executării pedepsei s-a

calculat din 25.06.2001, cu includerea în acest termen perioada aflării în arest din 26.10.2000 până la 25.06.2001.

Colegiul penal reține că, prin recursul declarat de către administrația Penitenciarului nr. 17 Rezina, se solicită respingerea plângerii condamnatului Carp Gheorghe, precum că cerințele acestuia prind deținerea în condiții inumane în Penitenciarul nr. 17 Rezina sunt depuse tardiv.

În acest context se reține prevederile art. 473^2 alin. (5) Cod de procedură penală, plîngerea referitoare la condițiile de detenție care afectează grav drepturile condamnatului se depune pe parcursul detenției în condiții contrare prevederilor art. 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau în termen de 6 luni de la data cînd nu mai sînt deținuți în astfel de condiții, dar nu mai tîrziu de 4 luni de la eliberarea lor din locul de detenție.

Potrivit materialelor cauzei, și anume, raportului prezentat de administrația Penitenciarului nr.17 Rezina, condamnatul Carp Gheorghe se află în detenției începând cu data de 27.11.2000, fiind plasat în Penitenciarul nr. 17 Rezina la data de 19.06.2002, unde s-a deținut până la data examinării plângerii privind condițiile de detenție, nefiind eliberat din locurile de detenție, anterior neadresând plângeri în instanțele de judecată naționale privind constatarea condițiilor de detenție în aceste penitenciare.

Ca urmare, plângerea condamnatului privind constatarea faptului deținerii în conidiile inumane în instituțiile penitenciare din Republica Moldova, a fost depusă numai la data de 17.07.2023, prin care se solicită constatarea încălcării prevederilor art. 3 CEDO în cadrul executării pedepsei în Penitenciarul nr. 17 Rezina.

În consecință, plângerea condamnatului este depusă pe parcursul detenției în condiții pe care le consideră precare, iar în asemenea împrejurări, cu trimitere la faptul că art. 473^2 – 473^4 Cod de procesară penală au fost introduse prin Legea nr. 272 din 29.11.2018 (în vigoare la 01.01.2019, cu modificările ulterioare) se constată că, prevederile art. 473^2 alin. (5) Cod de procedură penală au fost respectate pe deplin.

Ca urmare, Colegiul penal reiterează că instanța de fond corect a constatat în partea descriptivă a încheierii contestate că plângerea condamnatului Carp Gheorghe a fost depusă în termen.

Ținând cont de faptul, că condamnatul Carp Gheorghe a fost deținut instituțiile penitenciare neîntrerupt începând cu data de 27.11.2000 și până la data examinării plângerii de către prima instanța, Colegiul penal va respinge recursul Penitenciarului nr. 17 Rezina, în partea în care se solicită respingerea plângerii condamnatului ca fiind depusă tardiv.

În ce privesc celelalte motive indicate în recursul depus de administrația Penitenciarului nr. 17 Rezina, instanța de recurs reține următoarele:

În conformitate cu art. 473[3] alin. (2), (3) Cod de procedură penală, sarcina probațiunii lipsei de încălcare a condițiilor de detenție invocate de condamnat și a lipsei suportării unui prejudiciu moral îi revine reprezentantului administrației instituției penitenciare. **(3)** Pentru examinarea plângerii, reprezentantul administrației instituției penitenciare prezintă instanței de judecată în scris, în termen de 30 zile, un raport în care răspunde la toate pretențiile invocate de condamnat în plângere, cu menționarea măsurilor întreprinse pentru înlăturarea condițiilor de detenție contestate, dacă asemenea măsuri au fost întreprinse. Copia raportului și a materialelor anexate la acesta se înmânează condamnatului care a depus plângerea de către reprezentantul administrației instituției penitenciare.

Potrivit raportului întocmit la data de 30.11.2023 de către administrația Penitenciarului nr. 17 Rezina, în temeiul art. 473[3] alin. (2) CPP, condamnatul Carp Gheorghe s-a deținut în Penitenciarul nr.17 Rezina în perioade19.06.2002 - 28.07.2021, 02.08.2021 - 30.11.2023, data întocmirii raportului. Începutul termenului executării pedepsei - 26.10.2000. Potrivit acestui raport au fost evaluate condițiile materiale de detenție în care s-a deținut condamnatul în perioada deținerii în Penitenciarul nr. 17 Rezina în perioada de referință.

Cu referire la încheierea Judecătoriei Orhei, sediul Central din 18.12.2023, Colegiul penal stabilește că judecătorul de instrucție corect a admis plângerea condamnatului Carp Gheorghe împotriva administrației instituției penitenciare referitoare la condițiile de detenție care, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, afectează drepturile condamnatului, garantate de art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, în perioada deținerii în Penitenciarul nr. 17 Rezina.

Colegiul penal consideră întemeiată concluzia instanței de fond privind constatarea faptului că Carp Gheorghe a fost deținut în condiții contrare prevederilor art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăților fundamentale, în Penitenciarul nr.17 Rezina, în calitate de condamnat.

Afiliindu-se celor constatate de judecătorul de instrucție, Colegiul penal consideră că dificultățile cu care s-a confruntat condamnatul Carp Gheorghe pe parcursul detenției sale în Penitenciarul nr.17 Rezina, în calitate de condamnat, au depășit nivelul inevitabil de suferință inerent detenției într-un mod contrar prevederilor art.3 din Convenție.

Conform art.3 a Convenției Europene pentru apărarea drepturilor omului, nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.

În conformitate cu art. 473^2 alin. (1) Cod de procedură penală, plîngerea împotriva administrației instituției penitenciare referitoare la condițiile de detenție care, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, afectează drepturile condamnatului, garantate de art. 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, poate fi înaintată de către condamnat, personal sau prin intermediul unui avocat, la instanța de judecată în a cărei rază teritorială se află instituția penitenciară în care se deține condamnatul ori, după caz, din care a fost eliberat.

Conform prevederilor art. 473^4 alin. (1) Cod de procedură penală, la evaluarea condițiilor de detenție, instanța de judecată dă apreciere atît probelor prezentate de părți, cît și rapoartelor instituțiilor naționale și internaționale în domeniu.

În acest sens, apreciind argumentele plângerii cu privire la condițiile de detenție invocate în raport cu poziția instituției penitenciare consemnată în raportul anexat la materialele cauzei, prin prisma principiilor generale stabilite în jurisprudența CEDO cu referire la încălcarea art.3 din Convenție, judecătorul de instrucție just a stabilit că pe parcursul perioadei vizate în Penitenciarul nr.17 Rezina, Carp Gheorghe s-a deținut în condiții de supraaglomerare, accesul limitat la apă potabilă și duș, ceea ce evident determină încălcarea drepturilor sale garantate de art.3 CEDO.

În acest context, instanța reține prevederile art. 225 alin. (3), (4) Cod de executare, potrivit cărora, camerele de cazare şi celelalte încăperi destinate persoanelor condamnate dispun de iluminat natural şi de instalațiile necesare asigurării iluminatului artificial corespunzător. **(4)** Norma de spațiu locativ stabilit pentru un condamnat nu poate fi mai mică de 4 m^2.

Norma spațiului locativ este prevăzută și la pct. 464 din Statutul executării pedepsei de către condamnați - *Fiecare deţinut se asigură cu spaţiu de cazare în mărime nu mai mică de 4 metri pătraţi, care trebuie să fie iluminat natural şi artificial, încălzit şi ventilat conform normativelor de construcţii*, iar pct. 465 prevede că, *numărul deținuților în celule este determinat de Codul de executare în funcție de tipul penitenciarului şi regimul de detenție, în celulele izolatorului disciplinar se deține de regulă unu, dar nu mai mult de doi deținuți*.

Colegiul penal reține că, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a menționat în nenumărate rânduri în practica sa, inclusiv instituită în cauzele contra Moldovei că, articolul 3 al Convenției consfințește una din cele mai fundamentale valori ale unei societăți democratice. Acesta interzice, în termeni absoluți, tortura şi tratamentele sau pedepsele inumane ori degradante, indiferent de circumstanțe şi de comportamentul victimei (*cauza Mozer c. Republicii*

Moldova şi Rusiei, 23 februarie 2016, § 117; cauza Rotaru c. Moldovei, 15 februarie 2011, §30; cauza Ciorap c. Moldovei, 19 iunie 2007, § 62).

La constatarea condițiilor de detenție, instanța națională va ține cont de faptul că maltratarea trebuie să atingă un nivel minim de severitate pentru a cădea sub incidența articolului 3. Evaluarea acestui nivel minim este, prin natura lucrurilor, relativă. El depinde de toate circumstanțele cauzei, precum ar fi durata maltratării, urmările sale fizice şi psihice şi, în unele cazuri, de sexul, vârsta şi starea sănătății victimei (*cauza Irlanda c. Regatului Unit, 18 ianuarie 1978, § 162; cauza Ciorap c. Moldovei, 19 iunie 2007, § 63*).

Colegiul penal reține criticele invocate de către judecătorul de instrucție asupra raportului administrației instituțiilor penitenciare, precum că Carp Gheorghe s-a aflat în instituția penitenciară (P-17 Rezina) în condiții de detenție acceptabile, care au corespuns minimului necesar, ultimul nefiind marginalizat sub nici un aspect inuman și/sau degradant, nefiind fundamentate pe careva probe, iar pentru a aprecia credibilitatea uneia dintre părți, în lipsa altor dovezi, instanța s-a bazat pe rapoartele organizațiilor naționale și internaționale ce țin de acest aspect.

La analiza condițiilor de cazare a deținutului, Colegiul va face trimitere la cele indicate în Raportul anual pentru anul 2017 al Consiliului pentru Prevenirea Torturii, unde membrii Consiliului au făcut trimitere la constatările Comitetului European pentru prevenirea Torturii și Tratamentelor sau Pedepselor Inumane și Degradante, în care a fost subliniat că, starea spațiului de locuit pentru deținut ar trebui de examinat nu doar prin prisma numărului de deținuți din celulele instituțiilor penitenciare la momentul dat, dar în egală măsură, și ținând cont de ratele oficiale de ocupare (numărul de paturi per celulă), în baza standardului de cel puțin 4 m2 de spațiu locativ per deținut și de a revizui, în consecință, capacitatea oficială a instituțiilor penitenciare. Spațiul ocupat de către anexele sanitare/toalete construite nu ar trebui să fie incluse în acest calcul.

Potrivit raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2021, în anul 2021 Republica Moldova a fost evaluată în cadrul celui de-al treilea ciclu. În 2021 membrii Consiliului pentru prevenirea torturii, creat pe lângă Oficiul Avocatului Poporului, au efectuat 15 vizite preventive şi de monitorizare în locurile privative de libertate. Datele raportului CoE pentru anul 2020 arată că Republica Moldova se află printre țările cu cea mai înaltă rată de încarcerare (197 deținuți la 100 mii persoane) şi cu cea mai lungă durată medie a încarcerării (26 luni). Suplimentar, în Penitenciarele nr.5, nr.11, nr.13 şi nr.17, ce dispun de izolator de urmărire penală, au fost plasate pe perioada de arest preventiv – 1694 persoane (în 2020 – 2527 persoane). Se observă cu ușurință menținerea constantă a suprasolicitării şi supraaglomerării

izolatoarelor de urmărire penală din Penitenciarele nr.13 şi nr.11. În ultimii patru ani, rata populației penitenciare este în ușoară scădere, pornind de la cifra de 6990 deținuți în 2018 la 6396 în 2021. Totuși, problema supraaglomerării se menține, inclusiv din cauza faptului, că unele instituții penitenciare nu pot asigura fizic plafonul minim de detenție, stabilit de normele CPT. În același timp, politicile statului sunt focusate mai mult pentru a menține populația penitenciară, decât în cea de depopulare sau reducere a plasării în detenție, inclusiv, prin aplicarea măsurilor non-privative şi/sau a altor tipuri de pedepse. Raportul dintre numărul de deținuți şi angajați, ce se află nemijlocit în închisori, este unul critic: 1 angajat la 4/6 deținuți pe timp de zi.

Potrivit raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2022, în perioada 5-13 decembrie 2022, CPT a realizat o vizită ad-hoc în Republica Moldova. CPT-ul a vizitat 3 instituții penitenciare (P4, P13 și P18), dispunând autorităților ca 5 măsuri urgente de îndeplinit (în vizita precedentă din 2020 au fost dispuse doar 3 măsuri urgente). Raportul CPT va fi remis Guvernului în iunie-iulie 2023. În anul 2022, au fost realizate, 72 de vizite preventive în locurile privative de libertate. Totodată, membrii CpPT au realizat vizite în cinci instituțiile penitenciare (P16, P17, P3, P4 și P13). Constatări în urma vizitei la P - 17: CpPT constată tratament inegal față de deținuți pe segmentul condițiilor materiale de detenție și accesarea spațiilor comune, fapt ce menține fenomenul discriminării și subculturii criminale în instituția penitenciară, fenomen susținut tacit de angajații penitenciarului. CpPT constată necesitatea îmbunătățirii calității preparării hranei, cu implicarea personalului calificat. CpPT constată deficiențe în asigurarea condițiilor minime de trai, multe celule necesitând renovare. În cadrul vizitelor, Ombudsmanul a primit plângeri de la deținuți, în care se conțin alegații de supunere la tratamente inumane și degradante din cauza condițiilor improprii de detenție, precum: condiții necorespunzătoare de detenție; suprapopulare; hrană de calitate proastă și insuficientă; lipsa asistenței medicale eficiente (lipsa medicamentelor, lipsa medicilor de profil, a echipamentelor medicale), dureri dentare netratate; condiții igienice proaste (insectele parazitare, murdărie, lipsa paturilor, prezența rozătoarelor, lipsa ventilației corespunzătoare, a luminii zilei, starea deplorabilă a veceurilor, murdărie în camerele de baie; lipsa intimității la veceuri și la baie), relațiile între deținuți; tratamentul discriminatoriu, intimidarea și hărțuirea din partea administrației, dezacordul cu perchezițiile efectuate și alte acțiuni ale angajaților, neadaptarea spațiilor pentru femei, bolnavi și persoane cu necesități speciale etc.

Potrivit raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2023, întocmit de către Avocatul Poporului, la

situația din 01.01.2024 în instituțiile penitenciare erau deținute 5695 de persoane (în 2022 - 6084 deținuți), dintre care 964 preveniți (în 2022 - 1037), 301 femei/2 minore (în 2022 - 326/1 minoră), 31 de minori (în 2022 - 35), 5 mame cu copii (în 2022 - 4), 103 foști funcționari publici (în 2022 - 102) și 136 de condamnați pe viață (în 2022 - 133). Iar eliberați din sistemul penitenciar au fost 3042 de deținuți. Mai mult, conform datelor statistice, se menține problema supraaglomerării în P-1, P - 9, P-13, P-15, comparativ cu anul 2022, când se atesta surplus de persoane aflate în detenție în P-1, P-2, P-3, P-7, P-11, P-13 și P-15. Cu toate că s-au depus deja în scădere, totuși persistă dificultăți în gestionarea numărului mare de persoane aflate în detenție. În același timp, Ombudsmanul a primit plângeri de la deținuți, ce conțin alegații de supunere la tratamente inumane și degradante, precum: condiții necorespunzătoare de detenție; suprapopulare; hrană de calitate proastă și insuficientă; lipsa asistenței medicale eficiente (lipsa medicamentelor, lipsa medicilor de profil, a echipamentelor medicale), dureri dentare; igiena insalubră (insectele parazite, murdăria, lipsa paturilor, prezența rozătoarelor, lipsa ventilației corespunzătoare, lipsa de acces la lumina zilei, starea deplorabilă a veceurilor, murdăria în camerele de baie; lipsa intimității la veceuri și la baie; relațiile dintre deținuți; tratamentul discriminatoriu, intimidare și hărțuire din partea administrației, dezacordul cu percheziționile efectuate și alte acțiuni ale angajaților, neadaptarea spațiilor pentru femei, bolnavi și persoane cu necesități speciale, etc.

Instanța reține și cele indicate în Raportul privind vizita preventivă efectuată la Penitenciarul nr.17 Rezina pe data de 23 august 2017, și anume, că în instituție funcționează: un sector de tip închis, pentru detenția condamnaților majori de gen masculin şi a persoanelor condamnate la detenţiune pe viaţă; un sector de tip semiînchis, pentru detenția condamnaților majori de gen masculin care sunt detașați la deservirea penitenciarului; un sector spital - penitenciar, pentru deținerea condamnaților majori, de sex masculin, bolnavi de tuberculoză. Plafonul de detenție al Penitenciarului nr. 17 este de 510 persoane. La momentul vizitei, în instituție erau deținute 361 persoane, dintre care 349 bărbați, 2 femei și 10 minori. În special au fost vizitate următoarele locații: sectorul locativ blocul nr.1 pentru deținerea condamnaților la detenţiune pe viaţă; sectorul locativ blocul nr. 2 Izolator de detenție; blocul nr.3 regim inițial; spitalul de tuberculoză; curtea de plimbări și stadionul de fotbal; sectorul destinat deținerii femeilor; curtea de plimbări, baia destinată condamnaților la detenţiune pe viaţă. În comportamentul Constatări la pct. 2-3, 9 s-a stipulat: „2. Pentru condamnații pe viață și alți deținuți nu sunt oferite programe educaționale atractive (excepție făcând cercul teatral și cel muzical) ori posibilitatea de fi antrenați în câmpul muncii; 3. Nu este oferită posibilitatea de a practica sportul/plimbare pentru toți deținuții din cauza

subculturii criminale prezente în penitenciar; 9. Asigurarea cu personal medical a serviciului medical al Penitenciarului nr.17 este insuficientă, fapt ce influențează calitatea serviciilor medicale dar și realizarea dreptului la acces pentru deținuți", în compartimentul Recomandări în pct. 12-16 se recomandă: „12. Asigurarea reparației birourilor medicale; 13. Asigurarea deținuților penitenciarului cu programe educaționale și activități zilnice ocupaționale, crearea condițiilor pentru munca condamnaților, inclusiv diversificarea programelor socio-educative; 14. Excluderea sau diminuarea subculturii criminale în penitenciar în vederea asigurării drepturilor egale și legitime pentru toți deținuții; 15. Crearea condițiilor pentru ca toți deținuții să aibă acces la plimbări în curtea de la sol și acces la terenul sportiv al penitenciarului indiferent de statutul informal al acestora; 16. Înlăturarea barierelor nejustificate pentru accesul la medicină privată și în instituțiile medico-sanitare publice".

Prin Raportul privind vizita de monitorizare efectuată la Penitenciarul nr.17 Rezina, pe data de 07 noiembrie 2019, membrii CpPT, scopul vizitei fiind monitorizarea situației în Penitenciarul nr. 17 Rezina privind respectarea drepturilor persoanelor deținute, împotriva torturii şi altor pedepse ori tratamente inumane sau degradante, precum şi pentru evaluarea implementării recomandărilor vizitei anterioare a CpPT din 23 august 2017, s-a au constatat că, Penitenciarul nr. 17-Rezina este un izolator de urmărire penală. În instituție funcționează: un sector de tip închis, pentru detenția condamnaților majori de gen masculin şi a persoanelor condamnate la detențiune pe viață; un sector de tip semiînchis, pentru detenția condamnaților majori de gen masculin care sunt detașați la deservirea penitenciarului. Plafonul de detenție al Penitenciarului nr. 17 este de 516 persoane. În compartimentul cu nr. V „Situația deținuților pe viață în penitenciar", la pct. 2 se indică: "Standardul de cel puțin de 4 m2 de spațiu de locativ pentru deținut a fost observat în celule şi condițiile materiale de detenție erau în general bune. în ansamblu, celulele erau într-o stare bună de întreținere, luminoase, bine aerisite, curate şi fiind dotate cu anexe sanitare separate. în plus. sala de duş comună a fost renovată. Deținuții au acces o dată pe săptămână la baie. Accesul la aerisirea naturală este satisfăcătoare, circulația aerului din încăpere era asigurată prin geamuri cu gratii, fără acoperire. Aerisirea artificială nu funcționează. Deţinuţii au acces la unele arii de plimbări la ultimul etaj al blocului de cazare nr. 1, până la 2 ore pe zi conform unui grafic stabilit de administraţie. Aceste arii erau, în general, echipate într-o manieră adecvată (bănci, zone protejate, etc). Consiliul reiterează recomandarea, ca în măsura posibilităţilor, toţi deţinuţii pe viaţă să aibă acces regulat la ariile de plimbări situate la nivelul solului, indiferent de statutul acestora în subcultura criminală".. În urma constatatorilor membrii CpPT a stipulat că, parțial au fost realizate

recomandările în urma vizita preventivă efectuată la 23 august 2017, iar în unele cazuri recomandările nu au fost realizate și s-au menținut în continuare pentru a fi realizate.

În acest context, Colegiul penal, apreciază critic argumentele recurentului, administrația P-17 Rezina, precum că, instanța de judecată nu a luat în considerare particularitățile individuale pentru fiecare caz în parte, or, din conținutul încheierii recurbate urmează, că instanța de fond la examinarea condițiilor materiale de detenție nu s-a bazat expulsiv pe examinată prin prisma condițiilor generale din instituțiile penitenciare conform datelor din Raportul anual pentru anul 2017, dare pe Rapoartele anuale a Consiliului pentru prevenirea Torturii, acre au fost elaborate inclusiv pentru anii 2018 - 2023, cît și pe Rapoartele privind vizitele de monitorizare în penitenciarul nr. 17 Rezina pentru ani 2017 și 2019.

Instanța de recurs apreciază critic argumentele administrației P-17 Rezina, precum că imagini foto, anexate la raport combat pretenția condamnatului că s-ar fi încălcat careva norme legale care ar constitui o sursă de tratament inuman sau degradant decît dacă nu ar oferi un spațiu locativ mai mic decât cel prevăzut de legislație. Or, imaginele foto dimpotrivă confirmă că condițiile în P-17 Rezina nu corespund standardelor minune necesare pentru deținerea unui deținut.

În sensul celor descrise supra, Colegiul penal apreciază conținutul recursului declarat de directorul Penitenciarului nr. 17 Rezina ca fiind o expunere a dezacordului cu soluția adoptată, fără a se indica careva încălcări la emiterea soluției, ceea ce nu poate servi temei pentru modificarea soluției just adoptate de judecătorul de instrucție.

Respectiv, Colegiul penal, la fel ca și judecătorul de instrucție, consideră că dificultățile cu care s-a confruntat Carp Gheorghe pe parcursul detenției sale în perioada nominalizată în Penitenciarul nr. 17 Rezina, au depășit nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și au atins pragul de severitate contrar art.3 din Convenție, aceste condiții fiind suficiente pentru constatarea încălcărilor admise în penitenciarul vizat.

Totodată, Colegiul penal reține că, deși instanța de fond just a constatat că Carp Gheorghe s-a aflat în condiții de detenție contrare prevederilor art. 3 CEDO în Penitenciarul nr. 17 Rezina, însă, în mod eronat a dispus constatarea deținerii acestuia în condiții inumane numai în perioada 19.06.2002 - 06.11.2019, iar pentru perioada 07.11.2019 - 30.11.2023, data depunerii raportului, a respins cerințele ca neîntemeiate.

În acest context se reține că motivele invocate în partea descriptivă a încheierii contestate, precum că în perioada 07.11.2019 - 30.11.2023, Carp

Gheorghe s-a deținut în celule cu un condamnat, nefiind deținut în condiții inumane și degradante, sunt unele neîntemeiate, or, din materialele cauzei cu certitudine s-a constatat că condamnatul pe toată perioada deținerii în Penitenciarul nr. 17 Rezina (19.06.2002 -28.07.2021, 02.08.2021 - 30.11.2023) s-a deținut în condiții inumane și degradante contrare prevederilor art. 3 CEDO.

Astfel, Colegiul penal conchide că la examinarea plângerii condamnatului, judecătorul nu a respectat normele procesuale pertinente cazului din speță, nu a verificat și elucidat pe deplin circumstanțele cauzei, eronat a dispus calcularea perioadei deținerii condamnatului Carp Gheorghe în Penitenciarul nr.17 Rezina, în calitate de condamnat.

Ca urmare, condamnatul Carp Gheorghe s-a deținut în condiții inumane și degradante contrare prevederilor art. 3 CEDO, în perioade 19.06.2002 - 28.07.2021, 02.08.2021 - 30.11.2023, data depunerii raportului, în total 7829 (șapte mii opt sute douăzeci și nouă) zile, în calitate de condamnat.

<u>În ce privește posibilitate reducerii pedepsei condamnatului, instanța de recurs reține următoarele:</u>

În acest context instanța reține că, prin Legea nr. 272 din 29 noiembrie 2018, în Republica Moldova a fost instituit, în premieră, remediul național de constatare în substanță a încălcării prevederilor art. 3 din CEDO, așa cum acest remediu a fost cerut de către CtEDO, în numeroasele sale hotărâri contra Republicii Moldova şi, în special, în cauza Shishanov c. Moldovei (cererea nr. 11353/06). La data de 01 ianuarie 2019 a intrat în vigoare mecanismul preventiv și compensatoriu cu privire la condițiile de detenție, introdus în Cod de procedură penală al RM prin Legea nr. 163 din 20 iulie 2017, mecanism care se aplică până în prezent, cu unele modificări din 22.08.2023.

Ulterior, CtEDO a pronunțat Hotărârea de inadmisibilitate în cauza Draniceru c. Republicii Moldova (dec.), cererea nr. 31975/15. În această cauză, CtEDO a analizat eficiența unui nou remediu pentru condițiile fizice de detenție. CtEDO a considerat că noul remediu oferea, în principiu, perspective de redresare corespunzătoare, în eventualitatea încălcării CEDO care rezulta din condițiile precare de detenție. Totuși, fiind vorba despre un remediu care exista de foarte mult timp, analiza a fost efectuată în mod necesar de către CtEDO în baza dispozițiilor legale. Prin urmare, această concluzie nu a exclus, în caz de necesitate, o posibilă revizuire a problemei în lumina hotărârilor pronunțate de către instanțele naționale și a executării efective a acestora.

Ca urmare a adoptării Legii nr. 163/2017 și a Legii nr. 272/2018, cadrul normativ care reglementează mecanismul compensatoriu pentru încălcarea drepturilor privind condițiile de detenție garantate de articolul 3 din CEDO,

conform jurisprudenței CtEDO, este constituit din prevederile art. 32, 385, 464^1, 469, 470, 471, 473^1 - 473^4 Cod de procedură penală al RM.

Mecanismul compensatoriu în privința condamnaților, conform art. 473^2 alin. (3), (4) Cod de procedură penală, presupune două instrumente de despăgubire a condamnatului: reducerea pedepsei; compensare în valoare bănească.

Pentru condamnații la detenție pe viață, legea nu reglementează nimic privind aplicarea mecanismului compensatoriu. În lipsa unor astfel de prevederi, în prezent, mecanismul compensatoriu nu este aplicabil *stricto sensu* acestei categorii de condamnați, deoarece legea prevede aplicarea instrumentelor mecanismului – reducerea pedepsei și compensarea bănească – într-o ordine consecutivă, prioritară fiind reducerea pedepsei. Având în vedere că în cazul acestor deținuți reducerea pedepsei nu se poate aplica, întrucât pedepsei cu detenția pe viață nu-i este proprie previzibilitatea temporală, pentru a asigura respectarea dreptului consacrat în articolul 3 din CEDO, inclusiv, referitor la această categorie de deținuți, se recomandă aplicarea în privința lor doar a compensării bănești pentru perioada detenției lor în condiții contrare cerințelor articolului 3 din CEDO.

În acest context, Colegiul penal reține că, prin Legea privind modificarea unor acte normative, nr. 245 din 31.07.2023, au fost operate modificări în Codul de procedură penală, inclusiv și la art. 473^2 - 473^4 CPP, care la art. 473^4 alin. (6) CPP prevede că, în cazul constatării circumstanțelor prevăzute la art.473^2 alin.(3), persoanele condamnate la detenție pe viață nu pot solicita, cu titlu de despăgubiri, reducerea pedepsei, dar pot înainta o acțiune civilă.

În consecință, condamnatul urmează să depune o acțiune civilă în instanța de judecată, privind încasarea prejudiciului moral pentru deținerea în P-17 Rezina în condiții inumane și degradante contrare prevederilor art. 3 CEDO, pentru perioadă de 7829 (șapte mii opt sute douăzeci și nouă) zile.

În lumina celor evidențiate, Colegiul penal consideră că soluția instanței de fond, constituie temei pentru recurs, în acest sens urmând a fi pronunțată o nouă hotărâre.

În împrejurările constatate, instanța de recurs ajunge la concluzia că recursul directorului Penitenciarului nr.17 Rezina, Dascal Veaceslav, urmează a fi admis din alte motive decât cele invocate, cu casarea parțială a încheierii instanței de fond în latura perioadei deținerii în Penitenciarul nr. 17 Rezina, rejudecarea cauzei și emiterea unei hotărâri noi în sensul descris supra.

În conformitate cu prevederile art. 449 alin. (1) pct. 2) lit. b) Cod de procedură penală, Colegiul penal,-

D E C I D E :

Recursul directorului Penitenciarului nr. 17 Rezina, Dascal Veaceslav, declarat împotriva încheierii Judecătoriei Orhei, sediul Rezina din 18 decembrie 2023, privind admiterea parțială a plângerii condamnatului Carp Gheorghe împotriva administrației instituțiilor penitenciare referitor la condițiile de detenție care afectează drepturile condamnatului, în baza art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor și a libertăților omului, se admite, din alte motive decât cele invocate, se casează încheierea cu rejudecarea cauzei și emiterea unei hotărâri noi potrivit modului stabilit pentru prima instanță, după cum urmează:

Se admite parțial plângerea condamnatului Carp Gheorghe împotriva administrației instituțiilor penitenciare referitor la condițiile de detenție care afectează drepturile condamnatului, în baza art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor și a libertăților omului.

Se constată faptul deținerii lui Carp Gheorghe în condiții inumane și degradante contrare prevederilor art. 3 CEDO în Penitenciarul nr. 17 Rezina în perioade 19.06.2002 - 28.07.2021, 02.08.2021 - 30.11.2023, în total 7829 (șapte mii opt sute douăzeci și nouă) zile, în calitate de condamnat.

Se explică condamnatului Carp Gheorghe, că în temeiul art. 473^4 alin. (6) Cod de procedură penală, este în drept să înainteze acțiune civilă în instanța de judecată privind încasarea prejudiciului moral pentru deținerea în Penitenciarul nr. 17 Rezina în condiții inumane și degradante contrare prevederilor art. 3 CEDO, pentru perioadă de 7829 (șapte mii opt sute douăzeci și nouă) zile.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței, judecător **Ghenadie Liulca**

Judecătorul **Aurelia Andronache**

Judecătorul **Ludmila Iarmaliuc**